

Kwaliteitskamer Gent – Advieskader

ENTITEIT
CONTACTPERSOON

Stadsbouwmeester Gent
Peter Vanden Abeele

DOELSTELLING KWALITEITSKAMER GENT

Gent kiest voor ruimtelijke kwaliteit. Ongeacht alle intenties komt die kwaliteit niet zomaar tot stand. Kwaliteit krijgt kansen door intenties van bouwheren en opdrachtgevers, visies van ontwerpers, meningen van diensten en maatschappelijke opinies samen te brengen tot een project dat meerwaarde voor de stad beoogt. Kwaliteit vraagt daarom om een goed gesprek tussen al die partijen. De rol van de stadsbouwmeester is om dit gesprek te organiseren en op basis daarvan en vanuit zijn autonome positie Groep Gent te adviseren.

Gent kiest voor overleg als de basis om tot kwaliteitsvolle projecten te komen. De Kwaliteitskamer Gent is, als externe commissie van de stadsbouwmeester, een plek en ogenblik waar dit gesprek over de kwaliteit van geplande beeldbepalende bouwprojecten en publieke ruimte in Gent plaats kan vinden. De Kwaliteitskamer bespreekt, bediscussieert, overweegt, begeleidt en ondersteunt opdrachtgever / bouwheer / ontwerper én de stedelijke diensten. Ze adviseert Groep Gent op basis van dit gesprek. Het gevoerde gesprek is niet vrijblijvend. Het gesprek vormt de basis voor een beleid gericht op kwaliteit.

Gent kiest voor een brede Kwaliteitskamer met diverse stemmen rond de tafel: architectuur, stedenbouw, erfgoed, landschap, publieke ruimte en infrastructuur. Deze scope laat toe dat de Kwaliteitskamer de ruimtelijke kwaliteit breed en geïntegreerd kan benaderen.

Gent kiest voor een brede Kwaliteitskamer met diverse types van dossiers op tafel. De Kwaliteitskamer wil een plek zijn waar niet alleen bouw dossiers en erfgoed dossiers aan bod komen, maar waar ook masterplannen of beeldkwaliteitsplannen besproken worden, waar ze landschaps- of infrastructuurprojecten met stedelijke impact kunnen adviseren en waar ze bijdrage kunnen leveren bij de visievorming van de stedelijke overheid rond ruimtelijke ontwikkelingen.

Gent wil een compacte, professionele Kwaliteitskamer die systematisch projecten beoordeelt en waarbij het voor bouwheren / opdrachtgevers / ontwerpers duidelijk is welke projecten aan de Kwaliteitskamer moeten worden voorgelegd. De gemeenteraad keurde daarom op 23 januari 2017 de opdracht van de Kwaliteitskamer goed, inclusief drie nota's die de leidraad vormen voor het functioneren van de Kwaliteitskamer: de statuten, het huishoudelijk reglement en het advieskader. In maart 2021 werden drie vernieuwde nota's goedgekeurd door de gemeenteraad op basis van een eerste tussentijds evaluatierapport van de werking van de kwaliteitskamer 2018-2020.

1. De statuten zorgen voor de juridische verankering van de Kwaliteitskamer en beschrijven statuut, zetel, opdracht, samenstelling, werking en deontologische regels van de Kwaliteitskamer.
2. Het huishoudelijk reglement beschrijft de expertise en taakverdeling, de praktische doorloop van de advisering, de rapportage over de werking en de voorziene vergoedingen.
3. Het advieskader vormt de leidraad voor het selecteren van dossiers die voorgelegd worden aan de Kwaliteitskamer.

ADVIESKADER KWALITEITSKAMER GENT

De Kwaliteitskamer vormt een autonoom adviesorgaan buiten de dagelijkse werking van de stedelijke diensten. Op die manier kan ze een objectieve advisering door externe experts garanderen. Maar door haar positie buiten de stedelijke diensten dient het duidelijk te zijn welke dossiers voorgelegd worden aan de Kwaliteitskamer, maar ook op welk ogenblik ze ter advisering voorgelegd worden. Dit advieskader vormt de leidraad voor het selecteren van dossiers die voorgelegd worden aan de Kwaliteitskamer.

Advisering op het juiste moment

Vaak start de discussie over de kwaliteit van een project pas bij het indienen van de bouwaanvraag. Dat is geen goede gang van zaken, want op dat moment is er al veel energie geïnvesteerd in het project. Dan is er tussen bouwheren / opdrachtgevers / ontwerpers al een lang traject doorlopen en is het project vaak al geadviseerd door een aantal sectorale instanties. Een geïntegreerde blik op de ruimtelijke kwaliteit komt dan te laat. Bij het indienen van de bouwaanvraag is geen bijsturing of begeleiding meer mogelijk, enkel een positief of negatief advies. Kwaliteitsbewaking in de meest enge zin van het woord dus en daar is noch de stad, noch de bouwheren/opdrachtgevers/ontwerpers bij gebaat. Het gesprek in de Kwaliteitskamer wordt best georganiseerd wanneer plannen én geesten nog bijgesteld kunnen worden. De Kwaliteitskamer legt daarom bij voorkeur de plannen op tafel in de fase van het voorontwerp. Wanneer een duidelijk idee gevormd is dat besproken kan worden, maar tegelijkertijd op een ogenblik in het proces dat er nog tijd rest om plannen bij te sturen. Het is dan ook essentieel dat de juiste projecten in de juiste fase –voorontwerp dus– voorgelegd worden aan de Kwaliteitskamer.

De samenwerking tussen stadsdiensten en de Kwaliteitskamer dient de doorstroming van dossiers te stroomlijnen. Een correcte procedure met omschrijving van projecten die steevast uitgenodigd worden voor advisering vormt daarvoor de basis.

Advisering van de juiste projecten

Elk ontwerp met een bijzonder beeldbepalend karakter zal, op basis van duidelijke criteria, op ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit afgetoetst worden via een adviesgesprek met de Kwaliteitskamer. Een duidelijke omschrijving van welke dossiers hiervoor in aanmerking komen is essentieel voor de bouwheren / opdrachtgevers / ontwerpers maar ook voor de betrokken stadsdiensten en het stadsbestuur.

Op basis van twee uitgangspunten worden dossiers geselecteerd om ter advisering voorgelegd te worden aan de Kwaliteitskamer. Enerzijds op basis van het opdrachtgeverschap. De bespreking van dossiers is niet beperkt tot louter publieke projecten of private projecten. Het opdrachtgeverschap, in vijf vormen, geeft aanleiding tot bespreking in de Kwaliteitskamer. Anderzijds worden niet alle projecten van deze opdrachtgevers besproken. Enkel projecten met een beeldbepalend karakter worden ter advisering voorgelegd. Vijf parameters bepalen samen of een project al dan niet beeldbepalend is. De toetsing van een dossier aan deze twee uitgangspunten en de onderliggende criteria wordt opgenomen via voorbespreking met de diensten.

UITGANGSPUNT 1: Opdrachtgeverschap

1. VOORBEELDIG OPDRACHTGEVERSCHAP/ Als de stedelijke overheid ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit vooropstelt, dan verwacht ze dat uiteraard ook van haar eigen projecten. Het

stadsbestuur wil zelf het goede voorbeeld geven en alle eigen bijzonder beeldbepalende projecten van Groep Gent steeds ter advisering voorleggen.

2. **MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID/** Daar waar om het even welke overheid maatschappelijke middelen investeert, verwacht de stad een lokale meerwaarde ook op het vlak van ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit. De stad zal haar strategische (overheids-)partners die beeldbepalende projecten uitwerken (zoals niet-limitatief: andere overheden die fungeren als bouwheer, huisvestingsmaatschappijen, sectorale overheidsdiensten W&Z, AWV, ...) vragen beeldbepalende dossiers steeds ter advisering voor te leggen.
3. **WEDERZIJDSE MEERWAARDE/** Als de overheid gericht middelen inzet voor het opwaarderen van een omgeving (bijvoorbeeld als stadsontwikkelings- of vernieuwingsproject) dan wordt van de private partijen die actief zijn in deze omgeving verwacht dat zij hier ook aan bijdragen via een kwalitatief project.
4. **GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID/** Het gros van de bouwprojecten in een stad wordt gerealiseerd door private bouwheren / opdrachtgevers. De beoordeling van deze projecten gebeurt op basis van de bouwaanvraag en het geldend juridisch kader. Maar beeldbepalende projecten moeten niet alleen voldoen aan de regels, maar ook aan maatschappelijke verwachtingen. Zij zouden immers niet alleen voor eigen meerwaarde iets mogen toevoegen aan het stedelijk weefsel, maar ook ten voordele van de stedelijke omgeving zelf.
5. **GERICHTE VERTEGENWOORDIGING/** Diverse andere procedures zijn eveneens gericht op het kiezen voor kwaliteit. Selecties van ontwerpers (eventueel met ontwikkelaars) via wedstrijden, jury's, gebiedskamers, en dergelijke zijn eveneens middelen om ruimtelijke kwaliteit te beoordelen. Om de kamer mee te verankeren wordt bij elke procedure waarin een beeldbepalend ontwerp gekozen wordt de Kwaliteitskamer betrokken.

UITGANGSPUNT 2: Beeldbepalend karakter

Niet om het even wel dossier van deze opdrachtgevers wordt voorgelegd ter advisering. De impact op de ruimtelijke kwaliteit en het stadsbeeld is essentieel: de Kamer bespreekt beeldbepalende projecten. Het beeldbepalend karakter is bijvoorbeeld al afhankelijk van de omvang van het project, de waarde van de ruimtelijke context en de manier waarop een project daar een relatie mee aangaat. Om projecten af te kunnen wegen worden wel enkele criteria als richtlijnen naar voor geschoven:

1. **SCHAAL/** De maat en omvang van een project leiden tot een belangrijke impact op de beeldkwaliteit van de omgeving. Grote projecten dienen daarom steeds ter advisering voorgelegd te worden. Grote projecten zijn bijvoorbeeld die met een bruto-vloeroppervlakte van meer dan 2500m², een project met meer dan 15 woningen, een project waarvan de korrelmaat enkele malen groter is dan die van zijn omgeving of opmerkelijk hoge(re) gebouwen in samenhang met de omgeving
2. **CONTEXT/** sommige omgevingen hebben op zich al een hoge beeldwaarde en ingrepen in die omgevingen dienen omzichtig te gebeuren. Projectvoorstellen die zich uitdrukkelijk aanwezig stellen in omgevingen met een uitgesproken beeldkwaliteit, zoals het CHE-gebied (zones met culturele, historische en/of esthetische waarde), beschermde stads- en dorpsgezichten maar ook op plekken die op een prominente zichtlocatie liggen, worden steeds ter advisering voorgelegd. Dat geldt tevens voor projecten die in het kader van de harmonie een uitdrukkelijk contrast met hun omgeving beogen en daardoor sterk afwijken van het harmoniebeeld van die omgeving. En het geldt ook voor projecten die deel uitmaken (ook door de ligging in de contour van) van specifieke stadsontwikkelingsprojecten waar de stad zelf zeer actief inzet op ruimtelijke kwaliteit.

3. 3. KADER/ Op plekken waar een beoordelingskader werd opgemaakt, bijvoorbeeld bij een ruimtelijk ontwikkelingskader, beeldkwaliteitsplan of een BPA of RUP dat zich uitdrukkelijk uitspreekt over beeldkwaliteit, is een bespreking ter beoordeling van dat kader ook aangewezen.
4. 4. PROGRAMMA/ Projecten met atypische, grootstedelijke of hoogdynamische functies worden ter bespreking voorgelegd. Dit omdat ze een mogelijk bijzondere impact hebben op het beeld en functioneren van de omgeving, of omdat een atypische functie vaak ook resulteert in een zeer eigen en atypisch architecturaal beeld.
5. 5. STEDENBOUWKUNDIGE FIGUUR/ Projecten die de stedenbouwkundige figuur ingrijpend wijzigen, van verkavelingen tot stadsontwikkelingsprojecten, wordt als beeldbepalend beschouwd.